

KALIX KOMMUN

Kalix kommuns kulturpolitiska program

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställt/upprättad	Beslutsinstans
Kalix kommuns kulturpolitiska program	Politiskt program	2021-06-14 § 135	Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig	Version	Senast reviderad	Giltig till
Fritids- och kulturnämnden			Tills vidare

Kulturpolitiskt program

KALIX KOMMUN

Sammanfattning

Kulturpolitiken är Kalix kommuns medel för att arbeta strategiskt och hållbart med de kulturella resurserna så att de gynnar samhällsutvecklingen. Den knyter därmed an till flera områden inom samhällsplaneringen som demokrati, hållbar tillväxt, lärande, bildning, näringslivsutveckling, miljö, hållbarhet, klimat och folkhälsa. Kulturpolitiken ska skapa livskvalitet genom att stimulera den enskilde kommuninvånarens lust och intresse av att delta i, och ta del av, kulturella aktiviteter. Kulturpolitiken ska skapa förutsättningar för kommuninvånarnas egen kreativitet, erbjuda kulturella mötesplatser för mångfald och social sammanhållning samt ge förutsättningar för en väl fungerande konstopolitik.

Det kulturpolitiska programmet är ett stöd för beslut när det gäller de prioriteringar som ska göras så att alla invånare kan ta del av och skapa kultur. Det visar på inriktning, strategier och mål för kulturpolitiken. Ett övergripande mål är att de kommunala kultursatsningarna och prioriteringarna ska ses som investeringar och drivkrafter som bidrar till att skapa reflekterande individer som förstår sig själv och andra. Satsningarna ska ge förutsättningar för att stärka invånarnas fantasi och kreativitet och därmed gynna innovation och utveckling. De ska syfta till att skapa engagemang hos invånarna och fungera som verktyg för social sammanhållning mellan människor med olika bakgrund och förutsättningar.

Delaktighet, tillgänglighet och samverkan är både mål och medel för att genomföra programmet. Detta kan åstadkommas dels genom att det kulturpolitiska programmet följs upp i konkreta handlingsplaner i berörda verksamheter, dels genom att en gemensam, förvaltningsövergripande handlingsplan tas fram. Det kulturpolitiska programmet har till uppgift att ge beskrivningar av de olika kulturområdena, ge exempel på hur Kalix kommun arbetar idag och peka på de utmaningar som finns. I ett antal satsningar har sedan de prioriteringar lyfts fram ur texten som programmet vill se förverkligade.

Programmet har varit ute på remiss till berörda nämnder. Remissvaren har beaktats.

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Styrning, uppföljning och revidering.....	5
Kulturpolitikens mål och styrning	6
Kalix kommuns kulturpolitiska mål.....	6
Armslängds avstånd till kulturens innehåll	7
Delaktighet, tillgänglighet och samverkan	8
Kulturen har ett egenvärde	9
Kultur som samhällsbyggare och samhällsförändrare	9
Privatfinansierad och kommersiell kultur	10
Kulturella och kreativa näringar (KKN)	11
Utvecklingsområden med prioriterade aktiviteter	12
Utveckling av kulturella och kreativa näringar i Kalix kommun ...	13
Lokal samverkan	13
Kulturarv och kulturmiljö	14
Nationella och regionala mål för kulturarvs- och kulturmiljöarbete	15
Kulturmiljövårdens aktörer och deras roller.....	16
Kalix Bygdemål	17
Kultur och digitalisering	18
Förändrad omvärld och nya utmaningar	18
Digitaliseringens möjligheter och baksidor	18
Digitaliseringen i den kommunala kulturstrategin.....	19
Kultur för mångfald	20
Kultur för barn och unga enligt Barnkonventionen	22
Kultur genom civilsamhälle och föreningsliv	23
Kultur som garant för demokrati	24
Kultur i samverkan	25
Kultur för barn och unga.....	26
Kultur i vård, hälsa och omsorg	28
Kultur i samhällsplaneringsprocessen	30
Mötesplatser och arenor för kultur	31
Kultur och skola	32
Folkbibliotek och skolbibliotek	32

Inledning

Kultur är ett brett begrepp som innefattar människors levnadsmönster, traditioner och normer. Kultur handlar om människans behov av att uttrycka sig, om att uppleva och om att tillhöra ett sammanhang. Kulturen och dess olika uttryck spelar en central roll för såväl individens som hela samhällets utveckling. Kulturpolitiken har en både samhällsbyggande och samhällsförändrande roll. Kultur är en mänsklig rättighet för alla. Den ska därför vara tillgänglig för alla kommuninvånare oberoende av vilka de är, var de bor och vilken ekonomi de har. Tillgången till kultur är därmed ett samhällsansvar, vilket betyder att kulturen ska genomsyra alla politikområden inom kommunen. Det är först när politikområdena knyts samman som Kalix kommun får en enhetlig kulturpolitik.

Kulturpolitiken är Kalix kommuns medel för att arbeta strategiskt och hållbart med de kulturella resurserna så att de gynnar samhällsutvecklingen. Den ska skapa livskvalitet genom att stimulera den enskilde kommuninvånarens lust och intresse av att delta i, och ta del av, kulturella aktiviteter. Kulturpolitiken ska skapa förutsättningar för kommuninvånarnas egen kreativitet, erbjuda kulturella mötesplatser för mångfald och social sammanhållning samt ge förutsättningar för en väl fungerande konstpolitik. Konstpolitik handlar om att värna konstarna och konstutövarnas möjligheter att verka fritt, självständigt och obundet. Konstarna är den del av kulturen som består av till exempel litteratur, musik, dans, teater, bild och form, film samt arkitektur. Inom konstpolitiken betonas den estetiska dimensionen, konstens oberoende och egenvärde.

Kunskap och kultur är verktyg för människors personliga frihet och utveckling. Kunskap och kultur ger människor möjligheter att vidga sina perspektiv och att frigöra sina tankar och sin skaparkraft.

Kulturen är lekfull och skapande men också ifrågasättande och upprorisk. Kulturen är inte och ska inte vara en pålitlig bundsförvant till den rådande ordningen. Kulturen ska vara fri och oberäknelig. Kalix kommuns kulturpolitik har yttrandefriheten som grund. I länder där friheten inskränks är det första angreppet nästan undantagslöst riktat mot kulturens frihet, mot konstnärlig verksamhet och journalistik.

Kalix kulturpolitiska program är ett långsiktigt strategiskt dokument som i sina olika delar berör hela kommunens organisation och ska fungera såväl vägledande som styrande i arbetet mot ett socialt hållbart samhälle.

Det behövs ett gemensamt lärande mellan de verksamheter som arbetar med kulturfrågor inom kommunens olika förvaltningar och ett helhetsperspektiv så att insatser kan prioriteras och få kraft. Det kulturpolitiska programmet har till uppgift att ge beskrivningar av de olika kulturområdena, ge exempel på hur Kalix kommun arbetar idag och peka på de utmaningar som finns. I ett antal ska-satser har sedan de prioriteringar lyfts fram ur texten som programmet vill se förverkligade.

En speciell utmaning för Kalix kommuns kulturpolitik är att förhålla sig till nyskapande kulturformer och konstarter. Nyskapande kulturformer handlar om experimenterande och kulturell verksamhet som inte funnits tidigare. Det kan handla om nya former och nya sätt att använda färg, ljud, tempo rörelse och teknik. Nyskapande kulturformer tillför nya perspektiv på samhällsutvecklingen. De bidrar till att individen får nya, annorlunda tankar, upplevelser och känslor. Därför är det viktigt att det finns kunskap och kännedom om – men också stöd och uppmuntran till – nya konstarter som går över gränserna mellan de etablerade konstarterna.

Kulturpolitiken faller väl in i Kalix kommuns vision 2030: En attraktiv, jämställd och hållbar kommun.

Styrning, uppföljning och revidering

Under senare årtionden har styrformer tagna från näringslivet och baserade på ekonomiska incitament blivit vanligare i offentlig verksamhet. Detta brukar kallas New Public Management (NPM), och har också praktiserats på kulturens område. Enkla mål som antalet besökare på evenemang har blivit ett kraftfullt styrmedel, medan andra mål, som kvalitet inte fått samma uppmärksamhet. NPM passar extremt dåligt för kulturverksamhet där det sällan går att snabbt se resultat av verksamheten. Styrningen i kulturpolitiken skall därför baseras på tillit till att professionen kan bedöma vilken verksamhet som är bäst lämpad för att uppnå de kulturpolitiska målen. Utvärderingen av kulturen ska därför fokusera på verksamheternas förmåga att långsiktigt bidra till de kulturpolitiska målen.

Regelbunden uppföljning är en förutsättning för att kunna bedöma effekten av gjorda insatser. Detta kan åstadkommas dels genom att det kulturpolitiska programmet följs upp i konkreta handlingsplaner i berörda verksamheter, dels genom att en gemensam, förvaltningsövergripande handlingsplan tas fram.

Det kulturpolitiska programmet ska revideras 2023 och därefter under varje mandatperiod.

Kulturpolitikens mål och styrning

Tillgänglighet och delaktighet är grundläggande för Kalix kommuns kulturpolitik och viktiga argument för att samhället skall investera mer i kultur. Alla medborgare ska ha både rätt och reell möjlighet att ta del i kulturen som konsument och kulturskapare. Det är en fråga om rättvisa och jämlikhet.

Ett annat viktigt skäl till att kulturen behöver offentligt stöd är att Sverige är ett litet språkområde. Kalix kommun anser att det är viktigt att det finns kultur på svenska för att bevara och utveckla språket. Språket är en del av vårt kulturarv och berättar något om vårt samhälle. De svenska kulturkonsumenterna är få och flera konstformer skulle bli väldigt dyra för individen om kulturen inte fick offentligt stöd. Det skulle minska tillgängligheten och riskera att leda till ett mindre rikt kulturliv. Detta gäller även, och ofta i högre grad, Sveriges minoritetsspråk.

Kalix kommuns kulturpolitiska mål

Kalix kommuns övergripande mål för kulturpolitiken är:

- Kulturpolitiken ska leda till kulturell jämlikhet, vilket innebär att alla i hela kommunen ska ha rätt och möjlighet att ta del av och skapa konst och kultur.
- Kulturpolitiken ska möjliggöra människors möten, ett fritt utbyte av erfarenheter och åsikter och att berättelser från alla delar av samhället berättas
- Kulturpolitiken ska gynna konstnärlig och kulturell förnyelse och kvalitet.
- Kulturpolitiken ska motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet.
- Kulturpolitiken ska bevara, använda och utveckla kulturarvet.
- Kulturpolitiken ska bevara och utveckla det svenska språket, Kalixmålet samt finska och meänkieli.
- Kulturpolitiken ska vara lokalt förankrad och stötta lokala initiativ inom kulturområdet.

Armslängds avstånd till kulturens innehåll

Kulturpolitiken styr, annars skulle den inte finnas. Den styr med demokratiska beslut och offentliga medel mot övergripande mål som kulturell jämlikhet och jämställdhet, ökad tillgänglighet och allas rätt och möjlighet att delta i och ta del av kultur. Men när det gäller konstens och kulturens innehåll ska politiken hålla sig på armlängds avstånd.

Politiker och tjänstepersoner måste klara av att balansera de övergripande målen för kulturpolitiken mot den konstnärliga friheten. Som kulturpolitiker är det viktigt att hålla sig till inriktning och uppföljning, att skapa förutsättningar för ett rikt, fritt och blomstrande kulturliv, men inte att konstnärligt styra eller besluta om detaljer. Kulturen och konsten får inte bli föremål för kortsiktiga dagspolitiska och partipolitiska strävanden.

Kalix kommun driver en politik för kulturell jämlikhet, det vill säga att alla ska ha rätt och möjlighet att ta del av och skapa konst och kultur och att kulturellt underrepresenterade grupper och deras berättelser ska få utrymme. Kulturpolitiken behöver flera olika verktyg för att uppnå det målet, utan att för den skull detaljstyra konstens innehåll.

Vi vill:

- Hävda principen om att politiken ska hålla sig på armlängds avstånd till kulturens innehåll.
- Skapa förutsättningar för att berättelser från alla delar av samhället tar plats i kulturen.

Delaktighet, tillgänglighet och samverkan

Kalix kommuns kulturpolitiska program utgår från FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheterna, FN:s konvention om barnets rättigheter, den av FN antagna Agenda 2030 med globala mål för hållbar utveckling samt en humanistisk människosyn som framhäver den enskilda människans värde och utvecklingsmöjligheter i livet och i samhället, Region Norrbottens kulturplan 2018-2021, Norrbottens kulturmiljöprogram 2010-2020 Länsstyrelsen Norrbotten, Kalix kommuns Vision 2030, Kalix kommuns övergripande målområden.

Programmet är ett stöd för beslut när det gäller de prioriteringar som ska göras så att alla invånare kan ta del av och skapa kultur. Det visar på inriktning, strategier och mål för kulturpolitiken under perioden 2018–2022 med utblick 2030. Ett övergripande mål är att de kommunala kultursatsningarna och prioriteringarna ska ses som investeringar och drivkrafter som bidrar till att skapa reflekterande individer som förstår sig själv och andra. Satsningarna ska ge förutsättningar för att stärka invånarnas fantasi och kreativitet och därmed gynna innovation och utveckling. De ska syfta till att skapa engagemang hos invånarna och fungera som verktyg för social sammanhållning mellan människor med olika bakgrund och förutsättningar.

En hållbar utveckling och en vital kultur är ömsesidigt beroende av varandra. Kulturen bidrar till att Kalix kommun uppfattas som en attraktiv plats för invånare och besökare. Kulturpolitik knyter därför nära an till flera områden inom samhällsplaneringen som demokrati, hållbar tillväxt, lärande, bildning, samhällsplanering, näringslivsutveckling, miljö, klimat och folkhälsa. Delaktighet, tillgänglighet och samverkan ska ses som både mål och medel för att genomföra programmet.

Det kulturpolitiska programmet samspelar med motsvarande nationella och regionala dokument. Målen för den nationella kulturpolitiken säger att "Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling". För att nå målen ska den nationella kulturpolitiken främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor samt främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. Kulturpolitiken ska främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Den ska främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan. Barns och ungas rätt till kultur uppmärksammas särskilt i den nationella kulturpolitiken. Prioritering för den regionala kulturplanen är kultur för alla med ett särskilt fokus på barn och unga. Samverkan över gränser är ett viktigt medel.

Kulturen har ett egenvärde

EU och OECD använder åtta nyckelkompetenser när de belyser vad varje medborgare behöver för att klara sig väl i ett kunskapssamhälle och vilka kompetenser varje land behöver för att utvecklas hållbart och stärka sitt humankapital. En av dessa nyckelkompetenser benämns Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer, vilket syftar till medvetenhet om betydelsen av kreativa uttryck som återspeglar idéer, erfarenheter och känslor i olika kulturformer och konstarter. Olika kulturella uttrycksformer har en central betydelse för varje individs utveckling, mognad och socialisation. Kultur förenar kunskap, lärande, kommunikation, lust och kreativitet. Därför har kulturen ett egenvärde i betydelsen av att tydliggöra människans liv som något mer och djupare än den materiella livsdimensionen.

Kultur som samhällsbyggare och samhällsförändrare

Konst och kultur är ett sätt att närma sig svåra frågor och bearbeta dem. Vi utgår från att människans fantasi är större än vad som ryms i det nuvarande samhället och ser kulturen som en källa till och ett redskap för samhällsförändring. En kraft som kan visa på och kritisera klassamhället och avslöja olika maktstrukturer – totalitära, kapitalistiska, patriarkala och koloniala, som kan peka på kommersialismens avarter och ifrågasätta alla försök att behärska och låsa in människors tankar.

Kulturpolitiken har en både samhällsbyggande och samhällsförändrande roll. Kultur bidrar till att skapa sammanhållning och utveckla gemensamma förhållningssätt. Gemensamma kulturupplevelser som musik och dans kan bygga broar även när det saknas gemensamt språk.

Vill man öka förståelsen för olika traditioner och villkor och stärka sammanhållningen, vare sig det handlar om att åstadkomma det i ett bostadsområde, inom ett land eller mellan länder, är det nödvändigt att främja ett kulturellt utbyte mellan enskilda människor, samhällsklasser och grupper. Det är grunden för de gemensamma berättelser som binder oss samman i ett samhälle och i världen.

Privatfinansierad och kommersiell kultur

Privat finansiering av kultur och kultursponsring spelar en roll i Sverige, även om den inte är lika omfattande som i många andra länder. Det handlar bland annat om konsthallar, muséer, festivaler och musikarrangemang. Motiven för privatfinansiering handlar om såväl ren mecenatverksamhet som varumärkesplacering och andra affärsmässiga skäl.

Det är bra att det finns privatfinansierad kultur. Den bidrar till en större mångfald och för kulturutövarna är det av värde att det finns olika finansierare. Den kommersiella kulturen och kulturindustrin spelar en viktig roll. Den ger oss tillgång till kultur - musik, film, böcker med mera - som vi "vill ha" och kan betala för. Den bidrar också till kulturell förnyelse.

Kommersialisering innebär emellertid också risker. De negativa verkningarna av vinstintresset är att det tenderar att ensidigt gynna det som är lönsamt och de områden där efterfrågan är tillräckligt stor. Det gäller också på kulturens område.

Kulturpolitiken och den offentliga kulturfinansieringen har bland annat till uppgift att vara en motvikt och ett komplement till kommersiell kultur för att garantera mångfald och att kultur med hög kvalitet blir tillgänglig för alla och överallt. Kulturpolitiken ska motverka monopolisering, maktkoncentration och kommersialisering inom kulturindustri, massmedia och sociala medier. En kommersialisering som ställer demokratiska och medborgerliga intressen och rättigheter i bakgrunden. Rätten att på demokratisk grund ta del och delta underordnas affärsmässiga intressen.

Kulturella och kreativa näringar (KKN)

Kulturindustrin som växte fram efter första världskriget, stimulerad av tekniska innovationen som radion, grammfonen, filmen och Tv:n har bidragit till en bred och rik populärkultur. Digitaliseringen har fortsatt den utvecklingen. Den kommersiella kulturen och kulturindustrin bygger som annan företagsamhet på marknadsekonomin och lönsamhetskrav, men kulturindustrin är också beroende av samverkan med det fria kulturlivet och den offentligt finansierade kulturen.

Kulturens betydelse för samhällsekonomin växer. En i huvudsak offentligt finansierad kulturell infrastruktur är en förutsättning för dynamiska kreativa näringar. Den svenska musik- och kulturskolans betydelse för det svenska musikundret är bara ett exempel på det ömsesidiga beroendet.

Definition

Det som kännetecknar kulturella och kreativa näringar är att de utgår från en konstnärlig kärna och/eller ett kulturellt uttryck i sitt företagande. Det som skiljer näringarna åt är att de arbetar under olika villkor och förutsättningar. En del baserar sina verksamheter på helt kommersiella intäkter, andra finansierar sin verksamhet genom offentliga medel och en del har båda typerna av intäkter. Många företag inom KKN är kombinatörer vilket kan resultera i svårigheter att passa in i de regelverk som omgärdar det företagsfrämjande stödsystemet och de stöd som ska främja kulturens utveckling.

KKN-området växer och förändras snabbt. Nytt innehåll, nya tjänster, nya produkter och nya företag utvecklas och ibland uppstår även nya delbranscher. Här ses kulturella och kreativa näringar som arkitektur, bildkonst, media-/kommunikationsbyråer (webb/app/3D/VR/AR), design (kläder, smycken, grafisk form, hantverk/slöjd), foto, film/tv, litteratur, musik/ljud, press, scenkonst, spel/gamification och turism/besöksnäring.

Utvecklingsområden med prioriterade aktiviteter

Region Norrbotten har genom det regionala utvecklingsansvaret ansvar för genomförande och uppföljning av den regionala agendan, men kan inte på egen hand främja utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i Norrbotten. Det är en uppgift för många aktörer, framförallt kommunerna i Norrbotten.

I arbetet med att utveckla de kulturella och kreativa näringarna i Norrbotten har tre utvecklingsområden identifierats.

1. Bygga kapacitet genom ökad finansiering

Det finns behov av finansiering för ökad innovations- och attraktionskraft i Norrbotten. En stark innovationskraft kräver en vidgad syn på innovation och ett inkluderande förhållningssätt. Nya arbetsmetoder och perspektiv på innovation kan uppmuntras genom satsningar på nya tjänster, arbetssätt och upplevelser. Norrbottens innovationsstrategi visar på behovet av kreativa miljöer som viktiga för att främja innovationsarbetet.

2. Bygga kapacitet genom ökad samverkan

Det finns behov av ökad samverkan mellan kultur-, näringslivsfrämjare, akademien, KKN och andra näringar. Med ökad samverkan kan fler starka internationella nätverk utvecklas och fler strategiska satsningar komma till stånd.

3. Bygga kapacitet genom ökad kunskap

Det finns behov av ökad kunskap bland politiker, beslutsfattare, kultur- och näringslivsfrämjare om de kulturella och kreativa företagens påverkan på länets hållbara tillväxt. Det finns även behov bättre analysmetoder för att mäta och följa upp KKN med dess mångfacetterade verksamheter och fler och starkare projektgenomförare. Regeringen har gett Tillväxtverket i uppdrag att på nationell och regional nivå fortsatt kartlägga och analysera utvecklingen inom KKN. För att statistiken ska kunna användas som utvecklingsstöd för KKN regionalt, krävs komplettering med kartläggning och uppföljning på lokal kommunnivå. De två nivåerna kompletterar varandra och är tänkta att tillsammans skapa bra underlag för fortsatt bevakning och utveckling av KKN i Norrbotten och i Sverige.

Utveckling av kulturella och kreativa näringar i Kalix kommun

De kulturella och kreativa näringarna är viktiga för Kalix kommuns utveckling, det är inom dessa områden mycket av livskvalitet och framtida arbetstillfällen kommer att skapas. Forskning pekar på att kultur och kulturmiljöer är faktorer som väger tungt för individens val av bostadsort. Inom de kulturella och kreativa näringarna är det turism och besöksnäringen som vuxit mest i Norrbotten och definieras som den nya basnäringen. Det finns potential i att med kultur och kulturarv som utgångspunkt skapa fler reseanledningar till Kalix,

Effekterna av detta kan summeras i två slutsatser. För det första att parallellt med att individerna förändrat sina värderingar och preferenser vad gäller val av bosättningsort så har företagen gjort detsamma vad gäller lokaliseringsort. Den tid då människor flyttade till jobben har ersatts av en tid då företagen söker sig till orter där man kan finna den arbetskraft man söker.

Lokal samverkan

Kalix kommun behöver stödja och vara aktiv i utvecklingen av kulturella och kreativa näringar, en fungerande samverkan mellan kommunens förvaltningar är viktig i detta arbete. Att se vinsten i den kringsservice som kulturaktiviteter genererar för shopping, mat och logi, rekreation och kommunens attraktionskraft i övrigt är viktigt för att motivera även kultur som på egna ben inte alltid är lönsam.

En kultursatsning behöver ofta ses i ett större sammanhang för att bli framgångsrik.

Slutligen har den omgivande miljön betydelse för identiteten på en kommun. Om den omgivande miljön upplevs som tilltalande och spännande ökar det attraktionen och omvänt. Viktiga aspekter av omvärldsmiljön handlar om trygghet, skötsel och underhåll, men också om kvaliteter i form av bebyggelse med arkitektoniska kvaliteter, genomtänkta allmänna platser, bebyggelse- och promenadstråk som upplevs som attraktiva.

Kulturarv och kulturmiljö

Kulturarv innefattar såväl materiella som immateriella uttryck – exempelvis traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap. Vad som betraktas som kulturarv förändras med tiden och är ett uttryck för samhällets skiftande värderingar. Kulturarvet bidrar till god livsmiljö och är en viktig faktor för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. I kulturarvet ingår kulturmiljön, som omfattar den av människan påverkade fysiska miljön.

Kulturmiljö avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region eller Ortsnamn eller sägner som är knutna till en viss plats. Kulturmiljön är en del av kulturarvet.

Kalix kommuns målsättning är att vara en kulturkommun som attraherar såväl boende som inflyttare och besökare. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Kalix kommun är herrgårdarna i Björkfors, Filipborg och Grytnäs, Englundsgården, Vassholmen som enda skiljestället för flottningstimmer i Norrbotten som har byggnader och kajer kvar, Boströms skeppshandel som hör ihop med träindustrin och dess binäringar, Fattenborg med bronsåldersmiljö, Kalix kopparverk, Kalix älvdal, fornlämningsområdet nära Kosjärv och öarna Likskär och Renskär i yttre skärgården som är naturreservat.

Nationella och regionala mål för kulturarvs- och kulturmiljöarbete

Visionen för kulturmiljöarbetet till 2030 anger att "Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige". I de nationella kulturpolitiska målen betonas ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Förutom de kulturpolitiska målen finns även fyra nationella kulturmiljömål och dessa är vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå.

Målen är:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen.

Kulturmiljövårdens aktörer och deras roller

Riksantikvarieämbetet är den myndighet som på nationell nivå har ansvar för frågor om kulturarvet och kulturmiljön. På regional nivå har länsstyrelsen det övergripande ansvaret för det statliga kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen arbetar med frågor som rör prövning, samråd och tillsyn av kulturmiljön i länet. Detta sker främst inom ramen för kulturmiljölagen, plan- och bygglagen samt miljöbalken. Länsstyrelsen har också till uppgift att arbeta för skydd och förvaltning av kulturresevat och fördelar även statliga medel för långsiktig vård och förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. I samhällsplaneringen ansvarar Länsstyrelsen för att tillhandahålla aktuella planeringsunderlag samt att föra in kulturarvs- och kulturmiljöfrågorna i arbetet med miljömålen och för en hållbar utveckling. Den har också i uppgift att vara samordnande och drivande för en offensiv syn på kulturarvsfrågorna i ett regionalt och lokalt perspektiv. Att hävda kulturarvet och kulturmiljön som en resurs för den regionala utvecklingen ingår i detta uppdrag.

På lokal nivå har kommunerna en viktig roll i kulturmiljöarbetet. Kommunerna hanterar löpande kulturmiljöfrågor framför allt inom ramen för sitt ansvar för fysisk planering och byggande, samhällsplanering och utveckling i den egna kommunen. Region Norrbotten har uppmärksammat att det saknas antikvarisk kompetens inom planeringsområdet då det i länets kommuner idag finns enbart två heltidsanställda kommunantikvarier. För att få hållbara och kvalitativa lösningar i olika projekt krävs det att det finns rätt kompetens i planeringen. En viktig nyckelkompetens är då inom kulturmiljöområdet.

Genom hembygdsrörelsen och andra lokala initiativ bedrivs även ett ideellt kulturmiljöarbete i Kalix. Det lokala engagemanget och delaktigheten i kulturmiljöarbetet är mycket betydelsefullt och ska tas tillvara. Alla som arbetar med kulturmiljöer har ett gemensamt ansvar för att verka för att visionen för kulturmiljöarbetet samt att nationella, regionala och lokala mål som berör kulturmiljöområdet uppnås.

Kalix bygdemål

Folkmål är nyckeln till förståelse av vår kultur.

"Ända sedan man bröt första marken i våra bygder för närmare tusen år sedan har vi talat det folkmål som vi ofta kallar Kalixmål, vårt bygdemål, landsmål, allmogemål, eller vad man än vill kalla det. För hundra år sedan talade alla invånare i Kalix kommun helt självklart detta vårt eget gemensamma språk, men samtidigt började det höjas röster om att vårt sätt att prata inte var välkommet i det moderna samhället. Den statliga folkskolan gick ut på att lära alla tala Svenska, och då man felaktigt trodde att barn fick svårare i skolan om de talade ett annat språk än den skrivna svenskan, så informerade lärarna alla föräldrar att de måste tala svenska med sina barn. Som en blixtnär en klar himmel skapades en generation kalixbor som inte kunde sitt eget språk. De flesta vuxna talade dock sitt modersmål sinsemellan, och med alla andra invånare i regionen. Det var endast i skolan, till kommunens, länsstyrelsens eller statens representanter och till inflyttade från andra delar av landet som man talade Svenska. Propagandan för att alla skulle tala svenska utgick från skolorna och tätorterna i kommunen. Vi skulle "försvenskas". Kalixmålet kallades "bondska", det språk som bönder och andra "outbildade på landsbygden" talade. De som ville hänga med sin tid borde tala riksspråk, som ansågs som rättare och finare än det "fula Bondmålet". På 1920-talet och framöver talade därför alla föräldrar som köpte ovanstående propaganda sin bästa skolsvenska med sina barn, i en allt stigande grad, och vid 1960-talet talade näst intill alla föräldrar enbart Svenska. Många fnös åt de som talade folkmål, och låtsades t.o.m. att de inte ens förstod det. Man skämdes för sitt eget språk och ursprung helt enkelt, och att kunna tala folkmålet sågs som helt meningslös kunskap, då det väntades försvinna så fort pensionärerna gått ur tiden, I slutet av 1900-talet hade många till och med glömt bort att kalixborna haft ett eget modersmål gemensamt. Att tala sitt regionala folkmål är den enda vägen till att förstå hur man tänkte och uttryckte sig förr, vilket även är nyckeln till framtiden. Alla som uttrycker sig med regionens talesätt och ordförråd stärker den lokala anknytningen."

Sedan i juni 2010 undervisas det i Kalixmål på internet
www.thekalixlanguage.org

Sten Rönnberg
Professor emeritus

Kultur och digitalisering

Förändrad omvärld och nya utmaningar

Kulturpolitiken måste utvecklas för att möta en förändrad omvärld. Viktiga samhällsförändringar som påverkar kulturpolitiken i dag är den digitala revolutionen och ökade hot mot den konstnärliga friheten.

Digitaliseringens möjligheter och baksidor

Tekniska innovationer har i alla tider förändrat kulturens och konstens villkor. Tryckpressen var en milstolpe för möjligheten att sprida det tryckta ordet. Kameran förändrade bildkonsten radikalt. De senaste årtiondena är det den digitala revolutionen som dramatiskt förändrar förutsättningar för kulturskapande och kulturkonsumtion.

Den digitala revolutionen innebär flera förändringar. För det första själva tekniken att fysisk information kan transformeras till digital information. För det andra att samhällslivet digitaliseras. För många i vårt samhälle i dag är vardagen otänkbar utan digital interaktion, samtidigt som det finns andra som inte alls använder digitala verktyg i sin vardag och inte behärskar tekniken.

På kulturområdet innebär informationsdigitaliseringen att trösklarna för kulturellt skapande sänks. Det krävs inte längre stora investeringar i tryckpressar eller radio och filmutrustning för att skapa och sprida kultur. Filmer har digitaliserats vilket både gör dem lättare att spara och att visa. Arkiv har lagts ut på internet och därmed blivit tillgängliga och sökbara för många fler än de traditionella pappersarkiven.

Digitaliseringen erbjuder stora möjligheter att utveckla demokratin samtidigt som utvecklingen också har baksidor. När var och en enkelt och snabbt kan publicera sig på internet finns inte längre ansvariga utgivare, redaktörer eller förläggare som tar ansvar för innehållet. Det gamla mer reglerade kulturella landskapet var långsamt och gav mer utrymme för eftertänksamhet, det nya är snabbt och flödet pågår ständigt. Det ställer

högre krav på medborgarnas förmåga till källkritik. Både snabbheten och den hårda tonen på nätet väcker oro. Nya begrepp, som "Fake news" och filterbubblor, har introducerats och utvecklingen reser frågor om hur det demokratiska samtalet, byggt på kunskap, fakta och ömsesidig respekt, ska kunna upprätthållas. Samtidigt pågår en diskussion kring digitaliseringens negativa inverkan på både samhället och individer. Inte minst visar forskningen att unga är en extra utsatt grupp och deras ökande användande av digitala plattformar och sociala medier bidrar till livsstilsförändringar som påverkar den psykiska hälsan negativt.

Kommunen har en unik och viktig ansvarsposition i förhållande till digitaliseringens både positiva möjligheter och negativa konsekvenser, eftersom man både har ansvar för ungas hälsa och ungas kulturskapande. Det är viktigt att anlägga ett perspektiv på unga som agenter i den digitala tidsåldern och att det är helt nödvändigt att ge unga praktiska verktyg som hjälper dem att bli medvetna producenter i de digitala plattformarna. Det behövs fler mötesplatser, konstruktiva sociala sammanhang och relevanta nätverk som kan stötta barn och unga i att gå från att vara ensamma och omedvetna konsumenterna av digitala plattformar till att bli medvetna skapare av innehåll på dessa.

Digitaliseringen i den kommunala kulturstrategin

För att möta den övergripande digitala utvecklingen i samhället har Kalix kommun lyft fram följande prioriteringar för att omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar:

Prioriteringar:

- Att genom samverkan tillvarata studieförbundens och folkbibliotekens erfarenheter stödja arbetet med digitalisering inom kulturområdet
- Att främja digitala arenor inom kultursektorn.
- Att främja digitalt skapande

En annan baksida av den ökade tillgängligheten till kultur genom digitaliseringen är att det har blivit svårare att ta betalt för kultur som går att hitta gratis på nätet.

Kultur för mångfald

Begreppet mångfald innefattar flera dimensioner. Mångfald handlar om att inkludera och skapa jämställda livsvillkor för människor med olika egenskaper, förutsättningar och livserfarenheter. Det kan gälla ålder, kön, etnisk/kulturell bakgrund, religiös tillhörighet, funktionsnedsättning eller sexuell läggning. Men det kan också gälla andra personliga ställningstagande, värderingar och åsikter såsom smakriktning, hur man ser på kvalitet, vad som är meningsfullt, moraliskt, provocerande, livsbejakande, roligt, ointressant, intressant och spännande. Kulturpolitiken ska främja mångfald och ge utrymme för och ta tillvara dessa olikheter, där det inte är olikheterna i sig som är det centrala utan samspelet mellan dem. I samspelet blir mångfalden en framgångsfaktor och en viktig resurs i vårt samhälle. Genom att främja tillvaratagandet, förståelsen, och värdesättandet av olikheter hos både oss själva och vår omvärld kan kulturpolitiken bidra till utvecklingen av en attraktiv och vital kommun.

Att trots olika funktionsförmågor kunna delta i och vara en del i samhället och kulturlivet är en lagstadgad rättighet. Alla ska kunna ta del av kulturlivet utifrån sina egna möjligheter i olika skeden av livet. Det gäller oavsett vilka fysiska, psykiska eller kognitiva funktioner en person har. Dock finns det fortfarande många hinder för personer med funktionsvariation att kunna delta i kulturlivet, i konstnärliga utbildningar eller att arbeta professionellt inom kulturlivet.

Kultur kan beskrivas som det kitt som håller ihop ett samhälle som präglas av människors olikheter, mångfald och mångkultur. Kulturen är ett effektivt verktyg för samhällets ambitioner när det gäller inkludering och integration. Den är också en identitetsmarkör som visar på sammanhang för individen, men också för olika grupper, deras historia och roll i samhället. Kultur innebär möten och bidrar till mötesplatser för samtidens uttryck, samtal, upplevelser och skapande i en inkluderande mångfald. Det är därför självklart att kulturpolitiken i Kalix kommun bejakar en mångfacetterad kulturverksamhet som riktar sig till alla invånare.

Enligt lagen om nationella minoriteter har samhället ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Samhället ska även främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av minoritetsspråket ska särskilt främjas. Tillgång till kultur på det nationella minoritetsspråket är avgörande för ett språks revitalisering. Kalix kommun är dessutom ett förvaltningsområde för meänkieli.

Därför ska Kalix kommun

- skapa förutsättningar för alla invånare, oavsett ålder och könsidentitet, i stad som på landsbygd, att på lika villkor kunna ta del av kultur, utöva kultur, påverka kultur och synliggöras i kulturen oavsett socioekonomisk bakgrund
- skapa förutsättningar för ett kulturliv som både bevarar och välkomnar förnyelse och nyskapande
- arbeta aktivt för att bryta de segregationsmönster som finns i kulturformer och kulturutövande när det gäller genus, etnisk mångfald, personer med funktionsvariation och tillgänglighet
- utveckla kulturaktiviteter i socioekonomiskt utsatta kommundelar i syfte att i högre grad nå personer i socialt utanförskap
- säkerställa kommunens åtaganden enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk
- samverka med civilsamhälle och föreningsliv för att identifiera hinder för personer med funktionsvariation i syfte att möjliggöra deras fulla deltagande i kulturlivet
- verka för att Kalix bygdemål – Kalixbondskan ska bevaras och användas.

Kultur för barn och unga enligt Barnkonventionen

Barnkonventionen artikel 3 lyder "alla barn har rätt till kultur, har rätt att utveckla sin skaparkraft och få träna olika uttrycksformer". Det är därför viktigt att kulturaktiviteter finns där barn och ungdom vistas dvs. inom barnomsorg, skola och fritidsgårdar. Alla barn har rätt att ta del av och uppleva kultur. Kultur ska vara en integrerad del av barnens uppväxtmiljö, såväl i deras geografiska närhet, som inom samhällets institutioner och det fria föreningslivet. Alla barn har även rätt att själva delta i kulturlivet. Genom kulturen får barn utlopp för sin fantasi och kreativitet, vilket gynnar deras utveckling. Kultur är en nödvändig del av barns utveckling och ska därför främjas av samhället som har ett ansvar att se till att den kultur som erbjuds barn håller hög kvalitet. All verksamhet som är riktad till barn ska verka i en drogfri miljö.

Vi anser att:

Barn har rätt till ett varierat utbud av kulturupplevelser under hela sin uppväxt. Det ska finnas rikligt med kulturupplevelser som är direkt riktade mot barn, men även kultur riktad till vuxna ska i högre grad göras tillgänglig för barn med hjälp av aktiv pedagogik.

Samhället har till uppgift att främja barns läsande. Litteratur ska vara tillgänglig i barnets närmiljö och läsandet ska göras till en lustfylld upplevelse.

Ett nära samarbete mellan kommunens förskolor och grundskolor och kulturens aktörer ska främjas i syfte att integrera kulturen i barnens vardag. Utsmyckningar av det offentliga rummet ska i möjligaste mån göras tillgängliga för barn. Konst som stimulerar barns fantasi, kreativitet och förmåga till lek ska främjas. Barn ska ges möjlighet att själva prova på olika former av skapande under hela sin uppväxt.

Kultur genom civilsamhälle och föreningsliv

En av Kalix kommuns största tillgångar är invånarnas engagemang i civilsamhället, det vill säga de arenor där människor agerar tillsammans för gemensamma intressen. Inom kulturområdet har Kalix kommun en lång tradition av idéburen föreningsverksamhet.

Civilsamhällets kultur och föreningsliv omfattar allt från barn- och ungdomsverksamhet till kultur för seniorer. Föreningslivet och studieförbunden har en grundläggande betydelse genom att erbjuda olika former för deltagande och därigenom stärka människors kreativitet och möjligheter att skapa själva. Det är av stor vikt för Kalix kommun att ta tillvara de ideella krafter som med sin insats ger så stor behållning för människor i alla åldrar. De ideella krafterna är även av vikt för att den kommunala skolan ska nå sina mål vad gäller kultur för barn och unga.

Kommunens kulturföreningar är ofta beroende av offentlig finansiering för sin verksamhet. Samtidigt är kommunen beroende av ett aktivt föreningsliv likväl som av kulturinstitutionernas arbete. Studieförbund och kulturföreningar är till exempel viktiga arrangörer. Arrangemangen genomförs ofta i samverkan, tillsammans med kulturinstitutionerna eller med ekonomiskt bidrag från kommunen.

Därför ska Kalix kommun

- stödja invånarnas engagemang i kultur- och föreningsliv och ta tillvara de ideella krafter som med sin insats ger så stor behållning för människor i alla åldrar
- verka för att det finns ett varierat utbud av stora och små arenor för såväl amatörer och ideella föreningar som den professionella kulturen. Det bidrar till att skapa bredd i kulturutbudet och kulturell mångfald
- verka för att kommunens kulturföreningsbidrag ses som en samhällsnytta och finansieras därefter

Kultur som garant för demokrati

Alla människors rätt och möjligheter att uttrycka sig på olika sätt värnas genom en oberoende och mångfacetterad kultur. Den stärker invånarnas självtillit, inlevelseförmåga och medvetenhet. En sådan kultur bygger på yttrandefrihet och allas möjlighet att delta i samhällsdebatten. Det civila samhället bidrar med en bred och varierad kulturverksamhet som har stor betydelse i många människors liv. Den breda kulturen skapar sammanhållning och identitet och levandegör kulturarvet. Det finns ett tydligt samband mellan människors engagemang i frivilliga kulturnätverk och hur väl demokratin fungerar i ett samhälle. Detta samband stödjer samhällsutvecklingen genom att det skapar grunden för ett socialt och kulturellt kapital.

I ett kunskapssamhälle – där kombinationen demokrati och kunskap är helt avgörande för samhällets utveckling och människors välbefinnande – har skola, utbildning och folkbildning en central betydelse. Folkbildningen är en del av civilsamhället som kännetecknas av en demokratisk kunskaps- och människosyn och som utgår från kritiskt tänkande och kunskapssökande individer. Kunskap är något som berör hela människan med alla sinnen. Handens kunskap, hjärtats kunskap, huvudets kunskap – hela kroppens kunskap är lika viktiga. Individens förmåga att samverka med andra blir en bas för själva lärandet.

Ett speciellt ansvar för demokratin har kommunens bibliotek och arkiv. Biblioteken har en lagstadgad skyldighet att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Därför ska Kalix kommun

- utveckla kulturaktiviteter i samverkan med civilsamhälle och föreningsliv med syfte att stärka demokratin i lokalsamhället
- genom grundskolan verka för att alla barn och unga deltar i kulturaktiviteter med syfte att stärka demokratiska värderingar
- genom biblioteken fortsätta att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Kultur i samverkan

Kulturen skapas och utvecklas i samverkan med andra sektorer och nivåer i samhället. Kulturutövarna och kulturkonsumenterna är på olika sätt beroende av att kulturpolitiken och dess finansiering hänger ihop mellan den kommunala, regionala, nationella och internationella nivån.

Även om ansvaret för att förverkliga kommunens kulturpolitik ligger hos fritid- och kulturnämnden ska kulturpolitiken genomsyra alla programområden inom Kalix kommun. Kulturprojekt och kulturaktiviteter finns inom flera förvaltningar, till exempel inom skola, omsorg och äldreomsorg samt som en del av marknadsföringen av kommunen. En hög grad av samsyn och samordning är framgångsfaktorer om kulturaktiviteter med kommunal huvudman ska kunna ge förväntad effekt, uppfylla de politiska målen och vara långsiktigt hållbara. Det behövs ett gemensamt lärande mellan de verksamheter som arbetar med kulturfrågor inom kommunens olika förvaltningar och ett helhetsperspektiv så att insatser kan prioriteras och få kraft. Detta kan åstadkommas dels genom att det kulturpolitiska programmet följs upp i konkreta handlingsplaner i berörda verksamheter, dels genom att en gemensam, förvaltningsövergripande handlingsplan tas fram.

Samverkan har blivit en allt mer betydelsefull faktor i den nationella och regionala kulturpolitiken. I och med statens styrning genom kultursamverkansmodellen påverkas hela kulturområdet. Den regionala kulturplanen är ett styrdokument för ökad samverkan som också berör den kommunala nivån. Kommunen samverkar med Region Norrbottens utvecklingsledare inom kulturområdet genom omvärldsbevakning och kunskapsspridning.

Därför ska Kalix kommun

- utveckla samverkan mellan kommunens olika förvaltningar och nämnder för genomförande av kulturpolitiken samt för generell utveckling när det gäller kulturfrågorna
- tydliggöra ansvaret för kulturfrågorna mellan de kommunala förvaltningarna och med Region Norrbotten, på såväl tjänstemannanivå som på politisk nivå
- aktivt medverka till att utveckla regionala kulturplaner och kulturverksamheter i samverkan med regionen och kulturföreningar
- genom samverkan med kulturinstitutioner och organisationer samt med lokala och regionala arrangörer bidra till att stärka den kulturella infrastrukturen.

Kultur för barn och unga

Grunden för att det både finns kulturutövare och människor som tar del av kulturutbudet bygger på att intresset för kultur väcks tidigt hos barn och unga, både flickor och pojkar. Kalix kommun har därför ett särskilt ansvar för att barn och unga får ta del av kulturella upplevelser, både som åskådare och deltagare. Ansvaret gäller också att barn och unga ges möjlighet att delta i dialoger om kulturens utveckling och framtid i kommunen.

Barn och unga ska ges möjlighet att växa upp i en miljö där det är enkelt att lustfyllt och nyfiket ägna sig åt eget skapande och att möta andras uttryck. Mötet med konst och kultur stödjer unga människors utveckling till självständigt tänkande, empatiska och kreativa individer. Kalix kommun ska utifrån barns egna behov och önskemål – främja deras deltagande i kulturlivet såväl i skolan som på fritiden, i föreningar, på fritidsgårdarna, på biblioteken och på Kulturskolan. Kalix kommun arbetar därför för ett kulturliv där barn och unga är delaktiga och har möjlighet att uttrycka sina åsikter. Unga måste få komma till tals vid politiska beslut i kulturfrågor.

Det ska vara enkelt för barn och unga att förverkliga sina kreativa idéer i Kalix kommun. Ett sätt att stärka skapande på deras egna villkor är en fortsatt satsning på ungas mötesplatser. Kommunens fritidsgård Frizon är exempel på en sådan mötesplats. Fritidsgården utgår från en folkrörelsetradition där centrala komponenter är bildning och frihet. Syftet är att öka ungdomarnas känsla av livssammanhang vilket gör att det finns en tydlig koppling till kulturområdet. På fritidsgården bedrivs därför kulturell verksamhet i form av eget skapande och planering pågår för samarbete med Kulturskolan. Grundskolan har i uppdrag enligt läroplanen att låta eleverna uppleva olika uttryck för kunskaper där de ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet

Ungdomar ska också ges utrymme och möjligheter till eget skapande utifrån sina egna förutsättningar och villkor. Unga kulturutövare bedriver och organiserar ofta sin verksamhet på andra sätt än den äldre och mer etablerade föreningsrörelsen. Unga människor med gemensamma intressen sluter sig samman och etablerar nya arenor på egen hand. Denna egenorganiserade verksamhet handlar ofta om att ungdomarna själva, eller med visst stöd, skapar nya mötesplatser som bygger på deras egna initiativ.

Därför ska Kalix kommun

- skapa förutsättningar så att alla barn och unga, oavsett könsidentitet, bostadsort eller skola ska få lika möjligheter att möta många olika kulturella upplevelser och konstnärliga verksamheter samt stimuleras till eget skapande både i skolan och på fritiden
- fortsätta utveckla samverkan mellan fritidsgård, civilsamhället, skolan, kulturskolan, folkhögskolan och biblioteken
- göra det möjligt för barn och unga att uttrycka sina åsikter och komma till tals vid politiska beslut i kulturfrågor

Kultur i vård, hälsa och omsorg

Kultur i vården kan sägas vara ett komplement till den medicinska vården och bygger på en vårdideologi där människan ses som en helhet. För ett maximalt tillfrisknande måste både kropp och själ stimuleras. Kultur i vården kan vara dans, musik, teater, litteratur, slöjd, bildkonst eller andra aktiviteter som erbjuder stimulans för sinnena och som kan ge den enskilde möjligheter till förbättrad hälsa och ökad livskvalitet. Arbetet med kultur i vård, hälsa och omsorg bygger på övertygelsen att konst och kultur kan bidra till att förändra individer och samhällen. Kulturen spelar en viktig roll för ett ökat välbefinnande, som terapi och som drivkraft för skapande.

Kultur är viktigt för folkhälsan. Kulturaktiviteter har betydelse för hälsa och rehabilitering när andelen äldre ökar i befolkningen. Kulturaktiviteter för äldre och personer med funktionsvariation bryter isolering och ökar känslan av delaktighet. En grupp med speciella behov, som finns i riskzonen för ut-
anförskap och isolering, är äldre invandrare och personer inom nationella minoriteter och minoritetsspråk. Dessa kan ha särskilda behov som kräver speciella insatser inom äldreomsorgen, som till exempel att kunna kommunicera på sitt hemspråk. Här har kommunen ett särskilt ansvar enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Inom kommunens verksamheter för vård och omsorg ska fler kulturella aktiviteter genomföras med syfte att öka livskvaliteten och stimulera till ett aktivt liv hos den enskilde. Det är viktigt att det finns ett samspel mellan utförare av vård och omsorg och den enskilde och att kulturaktiviteterna utgår från de behov och intressen som den enskilde ger uttryck för. Om kulturaktiviteterna ska bli en del av vardagen krävs att de tas in i verksamhetsplaneringen hos alla instanser inom vård och omsorg samt även hos de kommunala kulturinstitutionerna. Det krävs kontinuerlig fortbildning och samordning för de arbetsuppgifter som satsningar på kultur för äldre och kultur i omsorg innebär.

Därför ska Kalix kommun

- utveckla samverkan med regionala aktörer när det gäller kultur inom vård och omsorg samt folkhälsa
- integrera kulturområdet tydligare i verksamhetsplaneringen så att kulturaktiviteter kan användas i den dagliga verksamheten inom vård och omsorg
- verka för ökad samverkan med civilsamhället och folkbildningen för att, tillsammans med andra kulturaktörer och kulturinstitutioner, utveckla kulturaktiviteterna inom vård och omsorg
- genom kulturen verka för en bättre folkhälsa

Kultur i samhällsplaneringsprocessen

Kulturplanering är en metod med vars hjälp kommunen kan bredda den traditionella samhällsplaneringen för att arbeta strategiskt med att integrera kulturella värden och resurser i samhällsplanering. Kulturens breda och djupa förankring i lokalsamhället utgör en förnyelsekraft och kan bidra till att skapa nya demokratiska arenor och kulturella mötesplatser mellan olika intressegrupper och åsiktsriktningar i samhället. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att skapa förutsättningar så att kulturlivet och mötesplatserna finns nära människorna i såväl centrum som på landsbygden. Kulturen ska vara tillgänglig för alla kommuninvånare oberoende av var de bor och vilken ekonomi de har.

Kulturplaneringens huvudsyfte är att, med hjälp av kultur i vid bemärkelse, skapa en socialt hållbar och attraktiv livsmiljö i stad och på landsbygd. Kulturplanering är ett sätt att ta vara på en kommuns kulturella resurser och visa på hur dessa kan bidra till kommunens utveckling. Genom att använda historien och kulturarvet som verktyg i arbetet med stads- och landsbygdsutveckling skapas en plats med stark identitet, med djup och förankring. Ansvar för att genomföra detta är gemensamt mellan invånare, kommunens tjänstemän och förtroendevalda, men förutsätter tydliga roller och tydlig ansvarsfördelning. Genom kulturplanering finns goda möjligheter att uppnå delaktighet och engagemang från kommuninvånarna genom att tillsammans beskriva ortens historia eller identifiera platser som är viktiga lokalt, i minnen och i berättelser. Kommunen ska ha bevarade, välsköttade och utvecklade kulturmiljöer. Viktig samverkanspartner i kommunens arbete med kulturplanering är länsstyrelsens program för kulturmiljö i Norrbottens län.

Byggnadskulturens och arkitekturens betydelse för en Orts karaktär och identitet är fundamental. Frågor om samhällsutveckling ska därför bygga på demokratisk medverkan och dialog. Därmed blir den kulturpolitiska dimensionen viktig. En attraktiv livsmiljö skapas genom att flera faktorer samverkar. Att det finns mötesplatser och kulturella och sociala knutpunkter av olika slag är avgörande. Ansvar för att det skapas mötesplatser och knutpunkter måste därför tas av flera förvaltningar i samverkan. Utmaningen är att genom en långsiktig och ökad samverkan med andra säkra behoven i den strategiska planeringen av Kalix kommun så som den beskrivs i kommunens översiktsplan samt handlingsplan för byggande.

Därför ska Kalix kommun

- utveckla förvaltningsöverskridande samverkan vid planeringen av kulturella och sociala mötesplatser såväl i tätorten som på landsbygden
- verka för att integrera kulturplanering i samhällsbyggnadsprocessen
- belysa kulturarvets och kulturmiljöns olika former och dess betydelse för planeringen av framtidens Kalix kommun
- planläggning och exploatering ska föregås av natur- och kulturutredning. Strategi ska finnas.

Mötesplatser och arenor för kultur

I hela Kalix kommun finns en lång rad exempel på mötesplatser och arenor för kulturaktiviteter. Förutom etablerade spelplatser för organiserad kulturverksamhet som konsertlokaler, teatrar, biografer, fritidsgårdar, hembygdsgårdar, Folkets hus, konsthall och gallerier kan kultur bedrivas på andra platser. De kan exempelvis uppstå spontant i parker, i naturen, caféer, restauranger, föreningslokaler på arbetsplatser, torg och idrottsarenor – kort sagt var än människor samlas.

Två samhällsfunktioner har speciell vikt som mötesplatser för kultur, i kraft av deras samhällsuppdrag: dels skolan – kommunens största och viktigaste kulturinstitution för barn och unga, dels folkbiblioteken som är den enda kommunala kulturverksamhet som enligt lagen ska främja kulturell verksamhet.

Skola och bibliotek har därtill ett gemensamt uppdrag som handlar om läsning. Läsförmåga har en stor samhällelig och individuell betydelse. Läsning är grundläggande för demokratiskt deltagande, lärande och utbildning samt för individens möjligheter i arbetslivet. Det övergripande nationella målet är därför att alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur. Detta är särskilt prioriterat när det gäller pojkars läsning. De läsfrämjande verksamheterna i skolan och på biblioteken är Kalix kommuns bidrag till att uppfylla de nationella målen.

Kultur och skola

Skolan är den enda sociala och kulturella samlingsplats som når alla barn och ungdomar i kommunen oberoende av var de bor eller vilken bakgrund de har. Skolan har ansvar för att ge alla elever förutsättningar att utveckla sin förmåga till eget kreativt skapande och ett ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud och det levande kulturarv som omger oss. Alla elever ska också erbjudas möjligheter att uppleva olika uttryck för kunskap och bildning, pröva och utveckla olika konstnärliga uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar genom att uppleva kultur. Skapande skola är namnet på ett bidrag som kan sökas från statens kulturråd med syfte att stärka samverkan mellan grundskolan och det professionella kulturlivet. Skapande skola är tänkt att vara ett komplement till skolornas egen kulturbudget.

Folkbibliotek och skolbibliotek

Folkbiblioteket är en arena för gemenskap och utbyte av erfarenheter och tankar. Genom dess tillgänglighet och utformning stimulerar det till samtal och konstruktiva möten mellan människor och olika samhällsgrupper.

Folkbiblioteket är en viktig faktor i arbetet med att motverka segregation och att främja integration i samhället. Det kan skapa ökad förståelse och brobyggande mellan olika grupper och kulturer samt även synliggöra samhället i ett globalt sammanhang. Folkbiblioteket är en fristad och ett forum där allmänheten ska ha möjlighet till insyn, delaktighet och inflytande över samhällsutvecklingen på det lokala planet.

Skolbibliotek är en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande och för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur.

Skolbibliotekens innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. De ska också ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning samt elever med annat modersmål och andra minoriteter bland annat genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov. Folkbiblioteks och skolbiblioteks verksamhet regleras vidare i Kalix Kommuns biblioteksplan.

Därför ska Kalix kommun

- Skapa förutsättningar för att alla elever, oavsett var de bor, ska erbjudas möjligheter att uppleva olika uttryck för kunskap och bildning
- Skapa förutsättningar för att alla elever, oavsett var de bor, ska erbjudas möjligheter att pröva, skapa och utveckla olika konstnärliga uttrycksformer och att uppleva kultur
- I enlighet med översiktsplanens intentioner stärka kulturlivets fysiska yttringar i lokala centrum, i mindre tätorter och i bostadsområden. Vid planering och utformning av bostadsnära offentliga lokaler ska man där så är möjligt ta hänsyn till att lokalerna ska kunna användas kvällstid för kultur- och föreningsliv